

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

37. An Principes, & alii Domini, in quorum territoria viatores patiuntur deprædatones, teneantur eis damnum resarcire? Et qua ratione damnum probari debeat? Ex p. 8. t. 7. & Misc. r. 38.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

Sic roentur. que haze el daño d' passadas mercadurias vedadas, y los disimulacion estan obligados a pagar la pena a la persona, que lo auia de auer, no en quanto es pena, si no por se daño, que se haze contra justicia contra el arrendador, d' la persona que lo auia de auer. Sic ille.

2. Sed contrariam sententiam ipsemet Villalobos putat probabilis esse, & illam tenent absolute Lessius lib. 2. c. 13. dub. 10. art. 73. Nauarrus c. 25. nu. 34. Syluester ver. restit. 3. q. 5. § Tannerus in 2. 2. dispur. 4. q. 6. dub. 2. num. 83. & alij. Et ratio est, quia poena non debet ante sententiam, vel melius, quia custodes huiusmodi non tenentur ex iusticia accusare, vt dominus, vel respublica dicitur multis, sed solum vt damna impediatur, & vestigalia soluantur; ergo, &c. Et eadem ratione putat Tannerus publicos aestimatoses rerum venalium, non teneri pecuniariam illam multam solvere, quam soluisent denunciati scilicet, etiam si eos deserere negligent.

3. Notandum est etiam hic obiter, quod Lessius vbi supra n. 68. Nauarra lib. 4. c. 4. n. 12. & alij notant, quod si fur tibi aliquid det, ne impediatur ipsius furtum; clamando, vel manifestando, teneberis ad restitutionem. Sed contrarium docet Sotus lib. 4. q. 7. art. 1. & Nauarrus cap. 17. n. 21. & alij, dum hoc facere non teneris ex officio. Hinc notat Layman in Theol. moral. lib. 4. sect. 5. vradat. 2. cap. 5. numer. 7. Nauarrus cap. 24. numer. 7. Lessius vbi supra, num. 74. & alij, quod si aliquis ex domesticis furaretur res ex domo, non tenentur ad restitutionem alij famulij, qui hoc vident, sed ille tantum cui cura domus, Sotus lib. 4. q. 7. art. 3. Nauarra lib. 3. c. 1. n. 224. & alij, nisi fures extranei domum ingrediuntur ad furandum, nam tunc ex iusticia ratione famulatus censentur obligari ad res domini ab iniuria externorum tuendas: & ex eodem principio docent Molina, & Syluester, quos citat, & sequitur Lessius lib. 2. c. 30. dub. 3. n. 59. quibus ego addo Tannerum in 2. 2. D. Thoms. disp. 4. q. 6. dub. 2. n. 79. testem quantumvis citatum praecise ob denegatam testificationem, non teneri de tali damno partis, quia non ita certo constat talem ex officio, siue ex iusticia erga alteram partem adriem teneri ad bonum eius procurandum, vel eiusmodi damnun eius impediendum.

Sup hoc supra in Ref. 33 §. Sed si. & in aliis eius nou.

Et pro contento a lia. 9. huius §. supra in Ref. 31. & 32. §. 1. & 2. & in Ref. 33. §. 1. 2. & 3.

RESOL. XXXVI.

An qui bona fide expendit monetam falsam teneatur ad restitutionem?
Et quid, si mala fide in alium transfulerit praecliam monetam falsam? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 3.

§. 1. Hic casus frequenter accidit, Syluester ver. falsarij, §. 6. & Angelus eodem verb. §. 4. asserunt, quod ignoranter accipiens falsam monetam, & scienter expendens, tenetur damnificato ad restitutionem. Igitur ex eorum sententia, si eadem bona fide in alium transfudit, non tenetur.

2. Sed contrarium docet Petrus Nauarra de restit. lib. 3. c. 1. n. 3. error enim meus, ait ille, nulli nocere debet, sed error suos tenere debet auctores. Idem docet Nauarrus in man. c. 17. n. 167. Vtraque opinio est probabilis.

RESOL. XXXVII.

An Principes, & alij Domini, in quorum territorio viatores patiuntur depraedationes, teneantur eis damnun refarcire?
Et qua ratione damnun probari debeat? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 8.

§. 1. Libenter hanc questionem fufius praxer motum meum pertracto, vt Confessarij videntur, quod Principes premit vt meantur vias pro securitate mercatorum & aliorum. Et suppono Principes teneri refarcire damna, quoties norunt vias publicas in suo territorio praedonibus infestas esse, nec tamen securitati viarum prospiciunt, sicuti etiam si postea quam certiores facti sunt de rapina confestim latrones non insequuntur, vt capti viatores res suas recuperent. Difficultas est, an extra casus iam dictos Principes teneantur ad rapine emendationem? & negatiuam sententiam tenet Henricus Bocerus, & quia codex rarus est, posnam omnia eius argumenta per extensum sic enim asserit in tract. de Regalibus, c. 2. num. 156. Existimo non esse obligatum territorij dominum, vt mercatorum alij viatori refarciat damnun, quod praedonis iniuria contrahit in via publica.

2. Primum est illud: Non est vlla obligatio, nisi que iure aliquo, vel ciuili, vel praetorio, constituta, vel comprobata sit. §. omnium auctem. Insti. de obligat. & illegitima 6. ff. de pact. Id quod agnoscit etiam Donell. lib. 1. 2. commentar. c. 2. in princ. vbi scribit, id in primis in iure obligationis inquirendum esse, an sit aliqua constituta obligatio.

3. Hinc nuda pactio, vt destituta iuris auxilio, hac in parte efficacem obligationem non parit. legem 10. ff. de pact. & l. iuris gentium 7. §. sed cum nulla, ibi, ubi nuda pactio actionem non parit, & §. quinto, ubi nuda pactio actio nascitur, ff. de iur. & l. si tibi 27. de locat. & conduction. Vnde vltura ex mutua pecunia pacto promissa, non debentur. l. 3. C. de usuris, proindeque indubitae dicuntur l. c. §. Imperator. ff. de soluitio. Vt igitur ex pacto efficac oriri possit obligatio & actio, necesse est, vt singulari quadam lege ciuili, vel praetoria inde constituta sit obligatio, l. legittima 6. ff. de pact. Sic pactum donationis, qua promittitur alicui dominum, antiquitus nullam producebat efficacem obligationem; Iustiniani tamen singulari quadam lege postmodum efficac inde producta est obligatio, & actio, §. alia auctem, vers. & ad exemplum. Insti. de donationib. & l. quis argentum 35. in princ. & §. 1. C. de iur.

4. Atqui nulla lege, nulla constitutione, nullo praetoris decreto constitutam legimus, vel comprobatam obligationem aliquam in Principem alijue dominum, in cuius territorio praedones iter facientibus aliquid per vim abstulerunt, ad damnun illud eis refarcendum. Id ergo sine lege affirmandum non erit, per text. in l. 5. in princ. ff. de proba. & l. illam 19. ibi, Et quod nulla constitutio super huiusmodi collatione posita esset. C. de collationib. & §. actionum auctem, vers. quamuis enim. Insti. de actionib.

5. Atque huius conclusionis certitudinem secundo loco ex causis obligationem facile discernere possimus. Obligationum cause a Iustiniano Imperatore proponuntur quatuor, contractus, quasi contractus, maleficium, quasi maleficium, §. sequens diuisio. Insti. de obligat. Ex contractu si obligatus est territorij dominus, vel ex stipulatione obligatus est, vel ex inominato contractu, do, vt facias; si quidem ceteros contractus hic locum habere non nisi inepte dixisset. Sed ex stipulatione non tenetur; tum quia nulla conuentione, nullus consensus de refarcendo illo damno inter dominum territorij, & viatorem intercessit; cum tamen omnis contractus conuentionem & consensum deest. l. 1. §. conuentionis, ff. de pactis. Tum, quia omnis stipulatio non nisi inter praesentes contrahitur. l. 1. in princ. ff. de verb. oblig. & §. item verborum obligatio, Insti. de iur. stipul. Cum tamen saepenumero viator, quando transit per alicuius territorij, ne quidem videat ipsummet dominum.

6. Neque hic dici potest per publicanum vestigal extingentem contrahi stipulationem, quippe cum publicanus accipiendo

accipiendo vechigal, nihil verbis promittat iter faciendi, & stipulatio non nisi verbis contrahatur; unde verborum obligatio dicitur, quae inde nascitur.

7. Et licet stipulanti viatori promiserit publicanus dominum territorij resarciturum, si quid publica in via praedonum impetu amiserit, non obligatur ex eo dominus, §. si quis aium. *Inst. de manutib. stipular. l. inter 83. ff. de verb. oblig.*

8. Neque etiam verè dici potest, quòd obligetur territorij dominus ex contractu in nominato, do, vt facias; veluti, do tibi vechigal, vt mihi in territorio hoc securitatem praestes, & si alicubi a praedonibus fuerit spoliatus, damnum mihi illud resarcias. Huiusmodi enim negotium nunquam contrahunt iter facientes, vel cum ipomet domino, vel cum publicano eius.

9. Similiter nec ex quali contractu obligatus dici potest, quippe cum neque sub tit. *Inst. de oblig. qua quasi ex contractu nasci.* neque vquam alibi quasi contractibus haec etiam associetur species. Et quia omnis ex quasi contractu obligatio, legis cuiusdam, vel edicti beneficio constituta est, vt omnes arguunt quasi contractus species, qua collegi sub *thesi 2. 3. & 4. disp. 1. class. 2.* Nusquam tamen vlla lege, vel edicto constituitur obligatio in territorij domino resarciendo damno, quòd viator publica in via passus est, nisi in casu, de quo infra, certè non erit nolumus affirmare, dominum territorij ad damnum illud resarciendum viatori ex quasi contractu obligatum esse, per text. in *l. 5. in princ. ff. de probat. & in l. illam 19. ibi, eo quòd nulla constitutio super huiusmodi collatione posita esset, C. de collatione.*

10. Multò minus ex maleficio ad hoc obligatus censeri debet, vt ex inductione omnium maleficiorum facile est colligere. Nullum furtum commisit, damnum illud non dominus, sed prado inculit viatori, nò ab ipso domino, sed à pradone facta est rapina, non iniuria etiam viatorem affectit, quae quatuor priuata delicta à Iustiniano proponuntur, sub tit. *Inst. de oblig. qua ea delicta nasci.* in princ. *verf. Nam omnes & tribus ric. legq.* neque vllum aliud ab eo commissum esse hac ratione priuatum delictum facto delinquentis contineatur, dominus autem territorij nihil hic fecerit, sed solus prado fecerit, dominus autem territorij aliquid saltè praetermiserit, ac curatam scilicet territorij sui custodiam.

11. Ad extraordinaria, aut publica maleficia non pertinet haec culpa domini: cum quòd illa crimina omnia dolo delinquentis continentur, qui dolus abest à domino territorij, siquidem hic nihil fecerit, sed omiserit tantum aliquid, dolo verò duntaxat quòdam alicuius facto demontretur. *l. 1. §. 2. ff. de dolo malo, & l. dolus 6. C. eod. tit.* cum quòd ex criminibus extraordinariis, vel publicis, non obligatur delinquentis ipsi, in quem crimen commissit ad priuatum scilicet commodum aliquod, sed obligatur vel ad poenam corporalem, vel ad pecuniam poenam silco inferendam. *l. ult. ff. de princ. de l. vit. ff. de furtis. l. vit. ff. de iniur. l. 2. ff. de publico iudic.*

12. Videamus ergo, an ex quasi delicto ad resarciendum hoc damnum territorij dominus teneatur? DD. quidem ita sentiunt, quos refert, & sequitur Andr. Gail. *lib. 2. obseruat. practice. obseru. 64. n. 6.* Sed vt rectè inuestigemus, ad quasi delictum duo coniunctim requiruntur; primum est culpa, siue negligentia alicuius, non dolo, vt arguit *cor. tit. Inst. de oblig. qua quasi ex delicta nasci.* & text. in *l. si quis 5. §. si index licem, & §. legq. ff. de obl. & act.* Alterum est, vt ex ea culpa, siue negligentia iuris ciuiliis, aut praetoris decreto nominatim constituta sit aliqua obligatio, & actio priuata: siquidè, vt & supra ostendi, omnis obligatio vel ciuili, vel praetorio iure sit constituta, vel comprobata, & §. omnium autem. *Inst. de obl. & legitimis 6. ff. de part. Idque patet etià ex omnibus speciebus, quasi delicti, propositis sub tit. Inst. de obl. qua quasi ex delicta nasci, & sub l. si quis 5. §.*

4. §. & 6. ff. de obl. & act. Sic de culpa eius, ex cuius conuaculo quid deiectum est, vel effusum, quo alicui nocitum est, & de obligatione & actione ex huiusmodi culpa constituta extat nominatim edictum praetoris in *l. 1. ff. de his qui effud. vel deiec.* De culpa illius, qui aliquid positum, aut suspensum habet supra eum locum, vbi valgò iter fit, aut consisti solet; & de obligatione & actione ex ea culpa in hunc constituta extat edictum praetoris in *l. 1. §. praetor ait 6. ff. de his, qui effud. vel deiec. & in §. cui simile, Inst. de obl. qua quasi ex delicta nasci.* Sic etiam lex XII. Tab. constituit obligationem & actionem ex culpa eius cuius animal pauperem alicui fecit. *l. 1. in princ. ff. si quis up. paup. fecisse dicatur & eod. tit. Inst. in princ.* Eadem quoque lex XII. Tab. constituit obligationem & actionem ex culpa illius, cuius pecudes in alieno praedio herbas, vel quid aliud depasce sunt. *l. qui seruandorum 14. §. ult. ff. de praes. verb. l. Paul. lib. 1. sent. tit. 15. in princ.* Idem quoque sentiendum est de ceteris quasi delicti speciebus, quas exposui in *disp. 17. sub certia classe disputationum mearum;* ex quibus speciebus omnibus planè cognoscimus, duas illas res quasi delictum constituere, quarum prior est culpa, & posterior priuata obligatio, & actio, ex ea culpa iuris decreto constituta. Quod cum ita sit, licet territorij dominus in culpa sit, quando non curat, vt territorium suum pacatum sit & quietum, ac malis hominibus purgatum, nec ad hoc vllò in locis periculosis stationarios milites dispositos habet, verum tamen cum nulla lege, nulla constitutione ex isthac culpa obligatio aliqua, & actio priuata constituta sit & comparata iter facientibus, quibus damnum à praedonibus est allatum, certè id temerè sine lege affirmandum non erit, cum erubescamus sine lege loqui. *Nou. 18. de triente & semisse §. in princ.*

13. Praemissis duobus argumentis hoc tertium quoque addi potest. Omnis obligatio de causa aliqua familiari & priuata iure alicui comparata, rem aliquam continet, quam actione quadam persequi possumus, & aduersarius nobis soluere tenetur, §. 1. ibi, *alicuius rei soluenda.* *Inst. de obl. iuri §. 1. Inst. de act.* Et quidem eà quaevis obligatio rem continet, quae iure nostro definita est, sicuti ex omni contractu, & quasi contractu, delicti & quasi delicti obligatione cognoscimus.

14. Sed posito, quòd obligatus sit dominus territorij ex isthac culpa & negligentia sua: tamen nusquam & iure nostro proditum est, quòd ea obligatio contineat rem quandam, quam iter facientibus territorij dominus soluere teneatur: vt proinde putandum non sit, ipsis viatoribus à pradone publica in via spoliatis obligatum esse dominum ad resarciendum illud damnum.

15. Ad haec iuris est impediti, quòd nemo sine actione experiri & consequi aliquid ob inuito aduersario possit. *l. si pupilli 6. §. ult. vers. certè, ibi, quoniam conueniendi eos iudicio facultatem non habuit, qui nullam actionem intendere potuit.* *ff. de negot. gest. & l. qui seruandorum 14. §. fin. ibi, non sibi occurrere legitimam actionem qua experiri possint, ff. de praes. verb.* Nusquam autem in iure nostro legitimus, quòd actio aliqua iter facientibus à praedonibus in alicuius domini territorio spoliatis comparata sit de damno illo aduersus dominum territorij. Proindeque viatores de isto hoc damno contra territorij dominum experiri non possunt. Ergo, &c. Hucvique Henricus Bocerus.

16. Verum his non obstantibus affirmatiuam sententiam tuentur Mynsingerus *com. 5. obseru. 70.* Gail. *lib. 2. obseru. 64.* & nouissime Ferdinandus Vvaizenegger. *in tr. de seruiciis personalibus, & realibus, dissert. 4. c. 5. n. 29. & seq. Primo,* quia generaliter constitutum est, quemuis magistratum curare debere, vt malis hominibus Provinciam purget. *l. dongnie 13. de offic. praes. Secundo,* cuiuscunque provinciae Praes tenetur dispositos habere stationarios, & limitanos milites ad tuendà

popularium quietem, & ad referendum sibi, quid vbi- que agatur. l. 1. §. quies quoque, ff. de offic. pref. urbi. Tertio, ad principes custodia territorij non minus pertinet, quam ad patrem familias adium cura. Sicut ergo dominus adium ex quasi delicto tenetur, si quid ex his deiecit, vel effusum est, cor. tit. de his qui effud. vel deiecit. & nautæ, caupones, ex eorum facto, quorum opera vtuntur in navi, caupona, obligantur cor. tit. ff. nauta caup. stabul. ita etiam Principes tenebuntur. Quarto, domini territoriorum pro saluo conductu à victoribus pedagium accipiunt: ergo ad securitatem eisdem præstandam obligantur, argum. l. secundum naturam, ff. de reg. iur. cap. quis sentit onus, de reg. iur. in c. Quinto, Principes ideo regale viarum publicarum ab Imperatore habent, vt eo, propter excellentiam, regulariter vtantur, hoc est, regia manu vias regias securas ac liberas à latronibus, plagariis, ac prædonibus ferunt. Myns. & Gail. d. d. locis, præsertim cum publicè interfit, sine metu & periculo per itinera commeari. l. 1. §. summa, ff. de his qui effud. vel deiecit. Quibus rationibus motus Myns. d. loco, post Bart. in l. ne quid, n. 1. ff. de incend. ruin. naufr. Principes etiam tum obligat, quando rapina culpa Præfectorum ac Magistratuum ab ipsis constitutorum commissa est quasi officialium negligentia domino imputari debeat.

17. Nec satisfacit Bocerus dum scribit, dominos territoriorum ad penam arbitrariam teneri, non ad damnū resarciendum spoliatis. Est enim iuris aperti penam arbitrariam, quæ reipubl. penditur, non impedire, quò minus ob damnum expedire liceat. Et certè saculares magistratus communione priuantur iure Canonico vsque ad condignam satisfactionem, si ad postulationem Clericorum rapaces refranare neglexerint. d. c. administratores 23. q. 5. Minus placet, quòd damnum per culpam omissionis datum negat priuata actione vindicari posse. Nam est Couar. de spons. & marr. p. 2. c. 6. §. 8. n. 1. c. & seq. simile quiddam asserere videtur, id tamen doctissime refellit Molin. de iust. & iure str. 2. disp. 697. n. 9. Et certè licet actio directæ & vtiles hic deficeret, subsidiaria tamen in factum deneganda non erit arg. l. auctus 11. ff. de præser. verb. dummodò meminimus, si habita rationum, temporūque ratione in procuranda viarum securitate domini territoriorum moralem diligentiam adhibent, eis culpam frustra imputari, adeoque contra ipsos actionem dandā non esse, si extra ordinem se quis spoliatum conqueratur. Et hæc sunt placita Doctorum circa præsentem quæstionem.

18. Non desinam tamen hic ad complementum quæstionis adnotare, quòd si aliquo casu actio contra dominos territorij, in quo rapina commissa est, locum sibi vendicat, alia tunc quæstio vertitur, qua ratione damnnum acceptum probari debeat. Myns. cent. 5. obseru. 71. & Gail. obseru. 64. n. 7. & seqq. post Panorm. in cap. super eo, ubi. n. 5. extra de his que vi metus. Bart. in l. si quando. C. vnde vi & alios, opinantur damnnum iureiurando probari non posse, sed testibus duntaxat probandum esse. Potest rapinam passus damnnum rerum amissarum, & id, quod interest, iuramento suo probare. l. 2. l. in actionibus 5. §. sed in his, ff. de in lit. iur. l. si quando. C. vnde vi attamen hoc ob dolum raptoris siue in odium rapinæ constitutum est. In præsentī specie emendatio damni petitur ex maleficio, rapina scilicet alterius, & ob culpam domini, qui viarum securitati non idoneè prospexit; dolo autem ipse penes prædonem est; ergo cessante ratione d. l. si quando, quæ palam de iureiurando contra prædonem dolum præstando loquitur, cessabit etiam priuilegium iurifurandi. Quòd si dominus territorij sciuir, prædones in sua Prouincia grassari, & cum potuisset, non prouidit, aut prohibuit, à dolo parum videtur abesse, ac pròinde, si spoliatus contra ipsum, veluti criminis participè, ex proprio dolo ageret, sacramento rerum, quas perdidit, estimationem proba-

re non minus finendus esset, quam si contra prædonem iudicio confiteretur. argum. ad. si quando. 9. C. unde domini maneat impunitum, contra l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. Bocerus de Regal. d. c. 2. n. 106. 19. Est tamen hic aduertendum, spoliato tum demum compensandum esse, si in via regia rapinam passus fuerit. Rosenth. de feud. c. 5. concl. 22. Si verò viator à via insolitas, sibi debet imputare si in manus prædonum incidit. Andr. Gail. d. obseru. 64. n. 10.

RESOL. XXXVIII.

An liceat cuiuslibet Christiano bona possessa à Turcis sibi usurpare, & cum aliquibus limitationibus sine aliquo onere restitutionis?

Et an possint ex tacito consensu Principis defendere veltigalia à Turcis imposta similiter sine onere restitutionis?

Et an, quando seruus Christianus iniuste detinetur à Turcis, non solum possit fugere, sed etiam iure belli possit subripere, quæcumque voluerit, ex tacito sui Principis consensu? Ex part. 5. tit. 13. & Misc. Rel. 98.

§. 1. DE hoc casu per Epistol. in Aleppo datam sibi die vigesimo sexto Augusti, millesimo sexcentesimo trigésimo septimo, interrogatus fui à Reuerendo Patre Ioanne Stephano de Sancta Theresia Carmelita difcalceato, qui restatus est mihi ibi affirmatiuè sententiam decessisse Patres Societatis Iesv. & præcipuè inter illos Patrem Gasparum Meniglier Gallum, & ex Patribus Minorum Obseruantium, Patrem Antonium Veglia Neapolitanum, asserentes quòd quicquid possident Turcæ, sunt bona Christianorum tyrannicè viurpata, & ideo omnis Christianus tanquam membrum Ecclesiæ potest ea in Ecclesiam deferre. Probatur etià hæc opinio ex autoritate Samuelis de Lublino ex inclyta Religione Diui Dominici in sum. verb. seruus, n. 1. vbi sic ait. Quàdo seruus Christianus iniuste detinetur à Turca, non solum potest fugere, sed etiam iure belli potest subripere quæcumque voluerit ex tacito sui Principis consensu. Ita ille, qui citat Caiet. in 2. 2. q. 66. art. 8. & idem docet Victorellus in Notis ad Emmanuelem Sæ, verb. seruus, n. 1. & noster Pater Naldus in summa, eodem verb. & nec valet dicere, quòd isti Authores loquuntur tantum de seruissimam ratio in eorum fauorem adducta militat etiam in aliis Christianis, quamuis serui non sint. Etenim cum Principibus Christianis sit ius aduersus Turcas bellum gerendi, & proinde eos iure belli rebus suis spoliandi, quia, vt inter alios obseruat Dunallus in 2. 2. tract. de Fide, quest. 7. art. 10. concl. 4. Rebell. part. 1. lib. 1. quest. 12. num. 8. Valascus tom. 1. consult. 30. num. 8. Couaruias in reg. peccatum, part. 2. §. 11. numero 6. Christianorum Prouincias occupauerunt, & occupant, sequitur ex hoc posse omnes Christianos ex tacito Principum consensu, & ex eorum interpretatiua licentia quæcumque voluerint à Turcis subripere. Et ideo Doctores citati non concedunt posse seruos ratione seruitutorum subripere æquiualentem à dominis, sed quantum voluerint, & hoc non solum ab ipsis, sed etiam ab aliis; ergo hoc eis non concedunt ratione tantum famulatus, sed ratione taciti consensu Principum secularium, quam interpretatiuam licentiam adesse quoad omnes, etiam non seruos, dicendum est, & quia, vt dictum est, in eis militat eadem ratio, & quia quanto plures sunt qui a Turcis subripere possunt, tanto magis eorum vires debilitantur: Doctores verò exemplificant hoc tantum in seruis, quia